

KUGLICS GÁBOR

A Békejobb 2000

A Magyar Demokrata Fórum 2000 elején megbízható, kiszámítható tagja volt a jobbközép kormánykoalíciónak. Az együttműködés során azonban olyannyira hasonult a vezető kormánypárthoz, hogy a figyelmetlen szemlélő számára már-már szürkének tűnt, és a párt népszerűsége is 1-2%-ra zuhant. Egyesek a Fidessel való összeolvadását jósolták. A Fórum vezetése azonban előrukkolt egy sajátos kezdeményezéssel, amivel felhívta magára a figyelmet, egyúttal lehetséges alternatívát kínált tagsága és választói számára jövőbeni sorsát és a választási együttműködést illetően. Ez volt a Békejobb 2000.

A PLAKÁT ÉS MONDANIVALÓJA

2000. február 2-án a Gellért Szállóban mutattak be egy plakátot, melynek előterét két pártelnök-asszony, Dávid Ibolya (MDF) és Pusztai Erzsébet (MDNP) mosolygós kézfogása uralja. Mögöttük Herényi Károly (MDF), Semjén Zsolt (MKDSZ) és Ékes József (Vállalkozók Pártja) néz optimistán a jövőbe. Hátuk mögött néhány budapesti építmény zöld sziluettje, jobbra az MDF, MDNP és a VP emblémája, alatta három szó: párbeszéd, hagyomány, jövőkép. Legfelül pedig a felirat: „a BÉKEJOB 2000”. Ezzel a plakáttal óriásplakát formájában a főváros 100 pontján találkozhattunk mintegy másfél hónapon keresztül.

Eredetileg a Néppárttal és a Magyar Kereszténydemokrata Szövetséggel kezdődtek meg a tárgyalások. Ez lett volna egy „Keresztény-konzervatív Unió”, de a Fidesz vezetőinek rosszalása miatt az MKDSZ visszatáncolt az együttműködéstől, a VP

viszont csatlakozott, így született meg a Békejobb 2000 együttműködés.¹

A kezdeményezés céljaként egy új közéleti stílus meghonosítását nevezték meg. „Hadat üzeni egymásnak, és csípőből tüzelni, ez is egyfajta politizálás, de én azt a politikai stílust szeretném megtalálni, amely kész a párbeszédre, az együttműködésre, és amely lehetővé teszi a kétharmados törvények elfogadását is” – hangsúlyozta az MDF elnöke.² Pusztai Erzsébet, az MDNP elnöke arra hívta fel a figyelmet, hogy a túlságosan kiélezett hangvétel miatt az emberek kiábrándultak a politikából és a politikusokból. Egyre inkább azt érzik, hogy a közélet nem róluk, nem az ő ügyeiről szól.³ E kezdeményezés nem más, mint felhívás az összefogásra, a párbeszédre, egyúttal nyitott mindenki felé. Elsősorban a keresztény-konzervatív politikai erők csatlakozását várják, mert a hosszú távú kormányzás érdekében minden módon segíteni kell a szétaprózódott jobboldal társadalmi beágyazódását.⁴

A három párt közötti tapogatózó tárgyalások már 1999-ben megkezdődtek. Ezek során kiderült: mindannyian hajlandók a szorosabb együttműködésre. Ehhez az is hozzátartozik: az MDF nem osztja azokat a nézeteket, miszerint a magyar politikai élet kétpólusúvá vált, s emiatt úgy gondolja a Fórum, hogy az FKGP és a Fidesz között lévő kereszténydemokrata, konzervatív, nemzeti erőket integrálni kell.⁵ Dávid Ibolya egy lakossági fórumon elmondta: Az MDF célja, hogy a Békejobb 2000-rel összefogja az antalli értékeket képviselő szervezeteket.⁶

Herényi Károly szerint a kormányzás koptat, ez főleg a legerősebb kormánypártot érinti. Így a kisebbik koalíciós partnernek kötelessége egy „védőhálót kihúzni”, amely megtartja a jobboldalon a szavazókat, később pedig e kör tágítható. Ugyanakkor ő is leszögezte, hogy nem céljuk a koalíciós partnerek szavazóbázisának az elszívása. Szerinte őket igazolja az a tény, hogy a Békejobb meghirdetése utáni néhány hétben nemcsak az MDF, hanem – hosszú visszaesés után – a Fidesz népszerűsége is nőtt, és a kiszáradt sem csökkent.⁷

Mint az értékelésekből is látszik, a Békejobb létrejöttének hátterében egyrészt az áll, hogy valószínűleg mind több jobboldali érzelmű ember ábrándul ki a konfrontatív politizálásból és az ország mai vezetőiből, s nekik nyújtani kell valamilyen alternatívát 2002-re. A választók ugyanis nyugalmat szeretnének. Az MDF egyszer már győzött a „nyugodt erő” jelszavával, nem idegen tőle tehát a vitákra fátylat borító, a párbeszéd lehetőségét egy párttal sem kizáró, integráló szerep. Másrészt a Fidesz „ölelésében” az MDF vezetői felismerték, hogy jó esély lehet a túlélésre, ha maga kíséri meg integrálni a nála kisebb jobboldali pártokat. Ezzel nemcsak a szétforgácsolt politikai erőket lehet összeszedni, hanem a kárba vesző szavazatokat is. A szövetségkötés gesztusát pedig a választók mindig díjazták. E kezde-

ményezés koalíciós partnereik számára is hasznos lehet, hiszen a közömböseket és a kiábrándultakat próbálja megtartani a jobboldalon.

A FOGADTATÁS

Úgy tűnik, a koalíciós partnerek a számukra szóba jöhető előnyöket nem ismerték fel, ugyanis a Fidesz és az FKGP vezető személyiségei megütközéssel, ingerülten fogadták a legkisebb koalíciós párt integrációs törekvését a jobbközép összefogására. A kisgazdapárt vezető politikusai eléggé lekicsinylően, sőt ironikusan minősítették a kezdeményezést, illetve azzal szemben saját szerepüket hangsúlyozták.

Bánk Attila kisgazda frakcióvezető a Békejobb kapcsán úgy fogalmazott: „Attól, hogy négy virtuális légy együtt repül, még nem lesz belőlük sas.”⁸ Torgyán József kisgazda pártelnök pedig politikai lufinak minősítette az összefogást, majd Pálos Miklóst idézte, aki szerint ez olyan, mint amikor „éjjel beszélgel két hajléktalan koldus a híd alatt, hogy a délelőtt folyamán bankot alapítanak, és az milyen jó lesz”.⁹

Giczy György, a KDNP elnöke szintén ellenezte az összefogást. Szerinte ez nem tágtja a koalíció szavazóbázisát, hanem feltehetően elvinne szavazókat a legnagyobb kormánypárttól. Ez pedig a Fidesz vereségét hozhatja 2002-ben. Majd hozzáteszi: „Azért senki nem gondolhatja komolyan, hogy mi oda akartunk volna állni ötödiknek-hatodiknak mosolyogni a Békejobb-táblára.”¹⁰

A Fidesz részéről hivatalosan senki sem kommentálta a kezdeményezést, de arra felhívták a figyelmet, hogy a Békejobb három pártjának együttes támogatottsága sem éri el az 5%-ot, a Fidesz nélkül egyik sem lenne képes bejutni a parlamentbe. Külön megütközést keltett a vezető kormánypárt köreiben, hogy a plakáton Semjén Zsolt helyettes államtitkár is megjelent; köztisztviselő pedig szerintük nem politizálhatna.¹¹ Erre Herényi Károly úgy válaszolt, hogy az óriásplakát nem politikai szervezet megnyilvánulása, hanem egy pozitív üzenetet hordozó akció, amely nem zárja ki, hogy abban Semjén is képviseltesse magát.¹²

Tamás Pál szociológus szerint az MDF, illetve a Békejobb nem alkalmazkodik a Fidesz politikai számtanához, nem akar illeszkedni a Fidesz kétpólusú palettájához. Szerinte a vezető kormánypárt felismerte, hogy beolvasztási kísérlete kudarcot vallott, ezért támadják a Fórumot a Békejobb miatt. Tökécski László szerint a kezdeményezés nem a Fidesz ellen irányul, de nem felel meg a „két pólus – két párt” törekvésnek. Szerinte a magyar társadalom sokkal töredezettebb annál, semhogy két párt képviselni tudná mindenki érdekeit.¹³

A Magyar Kereszténydemokrata Szövetség örömének adott hangot, hogy az MDF és az MDNP közeledett egymáshoz. Szerintük ehhez különösebb programegyeztetésre és ideológiai alkura sincs szükség, hiszen ugyanannak a pártnak voltak részei. Furcsának találják ugyanakkor (jóllehet a plakáton az MKDSZ-es Semjén Zsolt is szerepel), hogy az összefogás a kereszténydemokrácia jegyében történik. Szerintük „ha ez nem pusztá a kezdeményezés a gazdátlanra vált kereszténydemokrácia szabaddal megjegyzésére, amint az néhány éve a »néppárt« név felvételével történt”, akkor reményt nyújt a kereszténydemokrata eszmerendszer erőteljesebb jelenlétére a politikában.¹⁴

Az MSZP és SZDSZ vezetői közül Kovács László, Horn Gyula és Demszky Gábor is kedvezően nyilatkozott a Békejobb 2000-ről. Kovács László szerint a kezdeményezés a nyugati politikai kultúrába illeszkedik, és ő személy szerint „elővigyázatos szimpátiával” kíséri.¹⁵ Szili Katalin, az országgyűlés szocialista alelnöke szerint Kövér László Fidesz-elnökké választása egy jobb oldali félfordulatot mutat, ami azzal jár, hogy a parlamenti munka stílusa nem a pozitív irányba fog változni. Ezzel szemben üdítő színfoltnak tartja az új közéleti stílus meghonosítására törekvő Békejobbot.¹⁶

MSZP-s vélemény szerint „a parlamenti küszöbre ragadó FKGP és a kopottas fényű Kövér-párt komolyan elkezdett félni attól, hogy a Dávid Ibolya által vezetett formáció nemcsak a bizonytalanok közül viszi el a mérsékelt szavazókat, hanem pártjaik tábort is apasztja.¹⁷ Ezt megbosszulandó és ellensúlyozandó a Fidesz két MDF-es államtitkárt csábított el a Fórumtól (Manninger Jenőt és Demeter Ervint), illetve június elsejei hatállyal felmentették államtitkári beosztásából Pusztai Erzsébetet, a Néppárt elnökét, amit képtelen indokokkal magyaráltak¹⁸.

A MIÉP véleménye nem az ellenzéki, hanem a kormánypártokéhoz állt közelebb. Csurka István a Magyar Fórumban megjelent írásában a Békejobbot áruháznak nevezi. Szerinte a szocialistáknak ugyanis szükségük van kereszténydemokrata színezetű pártokra is (MDF, KDNP), csakúgy, mint az SZDSZ-re. Csurka szerint az MDF és a Békejobb – vezetőinek pozíciószerezése érdekében – hajlandó lenne a szocialistákkal együttműködni. Ő ezzel a feltételezett összeborulással magyarázza az MDF népszerűségének hirtelen növekedését is a Szonda Ipsos felméréseiben.¹⁹

A Békejobb fogadtatása a benne részt vevő pártokon belül sem volt egyértelmű. Mindhárom pártban, de leginkább az MDF-ben váltott ki vitákat, melyek nyilvánosságra is kerültek.

Az MDF szövetségi politikája miatt kilépett a pártból Demeter Ervin titkosszolgálati és Manninger Jenő közlekedési államtitkár. Utóbbi rögtön felvételét kérte a vezető kormánypártba, míg az azóta titokminiszterré avanszált Demeter Ervin egyelőre pártonkívüliként politizál. A két államtitkárt Csapody Miklós

képviselő „megélhetési politikusoknak” nevezte.²⁰ Elmondása szerint Demeter Ervin korábban nem adott hangot pártjától eltérő véleményének, így nála inkább arról volt szó, hogy a Fidesz kivásárolta az MDF-ből, majd miniszteri bársonyszékkel jutalmazta.

A Békejobb meghirdetését követően, ugyancsak a koalíciós partnerekkel szembeni politika tiltakozásaként lemondott a Fórumban viselt általános alelnöki posztjáról Gémesi György. Lemondása okaként nehezményezte az elnökségi ülések állandó rendjének és a minden részletre kiterjedő egyeztetések hiányát.²¹ A Békejobb 2000-ról elmondta, hogy azt több ponton aggályosnak és átgondolatlanak tartja. Megjegyezte: a program kialakításakor nem volt megfelelő a döntés-előkészítés és az egyeztetés folyamata, amelybe személy szerint be sem vonták.²² Rajtuk kívül még néhány MDF-es képviselő is ellenezte az együttműködést.

A Békejobb a másik két pártban is vitákat váltott ki. A Vállalkozók Pártja egyik elnökségi ülésén a 12 tagú elnökségből hatan kilépett a pártból, a testület engedélye nélkül csatlakozott az elnök a Békejobb szövetséghez. Ékes József pártelnök hangsúlyozta: a VP nem nagy, ezért valamennyi, nem szélsőséges pártra nyitottak.²³ A Békejobb céljai teljes megértésre a Néppártban sem találtak. Gaál Antal, a párt országos választmányának tagja, a Somogy megyei választmány alelnöke kilépett a pártból. Szerinte ugyanis a Békejobb nem segíti elő a jobbközép erők integrációját, e célra a Fidesszel való együttműködés a megfelelő.²⁴

Néhány nappal a Békejobb 2000 meghirdetése után a Magyar Demokrata Fórum megtartotta XV. országos gyűlését. A napirendi pontok között szerepelt a Békejobb megvitatása is.

A tanácskozás Dávid Ibolya vitaindítójával kezdődött. „Nem gondoljuk, hogy mi vagyunk az egyetlen letéteményesei a nemzet ügyének, nem gondoljuk, hogy csak nekünk van mondanivalónk a nemzet számára²⁵, azt azonban tudjuk, hogy összefogni, integrálni kell – hangsúlyozta Dávid Ibolya, majd leszögezte: a Békejobb-összefogás együttműködésre hívja mindazokat, akik elfogadják kinyújtott kezünket, hiszen az ország mind több polgárának meggyőződése, hogy szükség van egy mérsékelt nemzeti középerőre, ami ma hiányzik a politikai palettáról. Az MDF tudja, hogy a jobbközép erőket össze kell fogni.”²⁶

Az országos gyűlésen a várakozásoknak megfelelően a felszólalók összességében egyetértettek az Fórum által meghirdetett politikával, a vita során senki sem kérdőjelezte meg a „Békejobb 2000” összefogást.²⁷ Végül az országos gyűlés személyi kérdésekben is döntött. Az elnökség tagjává választotta a párt Fidesszel szembeni önállósága mellett kiálló Csapody Miklós országgyűlési képviselőt és Vinciczai Tibort, a párt és a Békejobb-együttműködés székesfehérvári képviselőjelöltjét.

AZ ELSŐ MEGMÉRETETÉSEK

A Békejobb 2000 kezdeményezés számára az első jelentős megmérést a fehérgyarmati és székesfehérvári időközi választások jelentették, amelyek tovább élezték az MDF és koalíciós partnereinek viszonyát.

Mint ismeretes, a Fidesz – Kövér László pártelnök ígérete ellenére – Fehérgyarmaton nem az MDF, hanem a Független Kisgazdapárt jelöltjét támogatta. Bár korábban az MDF arra kérte a Fideszt, hogy a Fórum (ill. a Békejobb) jelöltje (Arday András főorvos, a református egyház vezető tisztségviselője) mögé sorakozzon fel, a Fidesz elnöksége mégis a kisgazda jelölt támogatása mellett határozott.²⁸ A Fidesz elnöksége hivatalosan azzal indokolta ezt a lépést, hogy a helyi pártvezetés is a kisgazda jelölt mellett érvelt. Tóth András, a Fidesz Szabolcs megyei elnökségének tagja nem tagadta azt sem, hogy döntésük meghozatalánál szerepet játszott az is, hogy az MDF és két társa a Fideszszel szemben önálló jelöltet indít a székesfehérvári időközi választáson.

A Fidesz-frakcióban az elnökség döntését ironikusan „békejobbgyenyesként” nevezték. A párt több vezetője szerint a Fidesz többek közt azért sorakozik fel az FKGP jelöltje mögé, mert az MDF nem tartja be az időközi választásokkal kapcsolatban született pártközi megállapodást, Viniczai Tibor székesfehérvári indításával veszélyeztetve a koalíciós győzelmet.²⁹

Az időközi választás első fordulójára a Fejér megyei választókerületben érvénytelen volt, míg Fehérgyarmaton elérte ugyan a részvétel az 50%-ot, de az első forduló nem hozott döntést. Itt az SZDSZ jelöltje elütötte a második fordulóban való részvételtől a Békejobb jelöltjét. Fehérgyarmaton végül a koalíciós pártok jelöltje győzött. Székesfehérváron Viniczai Tibor 10%-os eredménye elmaradt az 1999-es 12%-tól, talán ezért is döntött úgy, hogy a közös kisgazda–fideszes jelölt javára visszalép. Eredményét azonban – némiképp talán túlzóan – Dávid Ibolya úgy kommentálta, hogy a Magyar Demokrata Fórum túljutott azon a küszöbön, mely a parlamentbe jutáshoz kell, társadalmi támogatottsága alapján a harmadik legerősebb párt Magyarországon.³⁰ Székesfehérváron végül – a koalíciós összefogás ellenére – a szocialista jelölt nyert.³¹

Viniczai Tibor így kommentálta székesfehérvári eredményét: „Nem hitt is benne senki, pedig megmondtam: 15 százalék körül lesz a választási eredményünk. Úgy gondolom, hogy a jövőben is a megfelelő jelölteken keresztül tud a párt sikereket elérni.” Szerinte ha megmarad az integrátori szerep, amit az MDF a Békejobb 2000-rel felvállalt, akkor a kisebb pártokkal összefogva a Parlamentbe is bekerülhet a Fórum.³²

A békejobbos jelölt által elért eredmény – noha nem szabad túlértékelni – igazolhatja azt az MDF-es elképzelést, hogy sok

Fidesz-szavazónak elege van a jobbra húzó kormánypolitikából, és nem hajlandó kiszegza jelöltet támogatni, a bizonytalanok pedig egy kis párt által megszólíthatók. Ez az eredmény mutatja azt is, hogy nemcsak két nagy pártról szól a magyar politika, a palettán a kicsiknek is van keresnivalójuk.

MEGYEI ÉS HELYI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

A Békejobb 2000 egyedülálló voltát nemcsak a nyugodtabb légkörű politizálás megteremtésének terve és a kisebb jobboldali pártok összefogására irányuló törekvés jelenti. Egyedülállóvá teszi az is, hogy a benne részt vevő pártok megyei (illetve helyi) szervezetei is együttműködési megállapodást írtak alá. Ilyenre a rendszerváltás óta Magyarországon még nem volt példa.

E megállapodásoknál az MDF, az MDNP és a Vállalkozók Pártja mindig szerepelt együttműködő partnerként, de rajtuk kívül más kisebb jobbközép politikai szervezetek is aláírók voltak. Így a Kisgazda Szövetség az Egyesült Kisgazdapárt, a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség, illetve a Kereszténydemokrata Néppárt csatlakozott a kezdeményezéshez. Míg a két utóbbi tömörülés országos vezetősége bírálta a kezdeményezést, addig megyei szervezeteik aláíróként is csatlakoztak hozzá.³³

Az első ilyen jellegű megállapodások az MDF, az MDNP és a VP szervezetei között 1999 őszén jöttek létre, míg az utolsó 2000 novemberében íródott. Ezek a megállapodások sokkal nagyobb és hosszabb távú politikai célokat fogalmaznak meg, így alkalmasak arra, hogy a Békejobb helyi alapját megteremtsék.

Az első ilyen megállapodásokban még csak az együttműködést rögzítik.³⁴ A mindössze hatsoros Jász-Nagykun-Szolnok megyei megállapodásban az aláírók kinyilvánítják, hogy szükség van a keresztény-nemzeti erők összefogására, ennek érdekében az MDF, az MDNP és az MKDSZ részt vesz egymás rendezvényein, közös fórumokat szervez, és együttesen fellépve hallatja szavát a fontos kérdésekben.³⁵

A pápai MDF-MDNP megállapodásban található először nyoma annak, hogy a két párt országos vezetősége kezdeményezést tett az együttműködésre. Az aláírók megállapítják, hogy értékrendjük hasonló (Antall József örökségét képviselik) és helyi együttműködésük problémamentes. Ezt továbbfejlesztve szorosabb kapcsolatra törekszenek, amely azonban nyitott más pártok, mozgalmak vagy szervezetek, különösen a Fidesz és az FKGP irányába. Törekednek közös program kidolgozására és közös jelöltállításra az országgyűlési és az önkormányzati választásokon. Szorgalmazzák egy magyar keresztény-konzervatív együttműködés, esetleg unió létrehozását.³⁶

A debreceni megállapodásban rögzítették, hogy a rendszerváltoztatás beteljesedéséhez a mérsékelt jobboldali erők össze-

fogására van szükség, aminek alapja a helyi politikai erők együttműködése; illetve a nemzeti, konzervatív, kereszténydemokrata elvek érvényesítése nem lehetséges az ebben érdekelt pártok szoros együttműködése nélkül. A dokumentumban hangsúlyozzák a nemzeti érdekeket és hagyományokat, a családok fontosságát, elítélik a környezetkárosítást és hangsúlyozzák a civil szervezetekkel való együttműködés fontosságát.

Ez a dokumentum számos újítást hoz az eddigiekhez képest. Rögzítik például, hogy a szervezetek vezetői részt vehetnek egymás ülésein, rendszeresen tájékoztatják a másik felet saját rendezvényeiről és oda meghívják egymást, szakértőik segítik a másik fél önkormányzati képviselőinek munkáját, és keresik a szorosabb együttműködés lehetőségeit. Rögzítik azt is, hogy e megállapodás nem irányul más pártok ellen, ehhez szabadon lehet csatlakozni. A debreceni megállapodásban megfogalmazott célok és elképzelések több eleme ezt követően minden dokumentumban szerepel.³⁷ Ezek: közös ideológiai gyökerek hangoztatása, politikai tevékenység összehangolása, rendezvények közös megtartása, nyitottság a hasonló értékrendű politikai pártok és civil szervezetek felé, törekvés a szorosabb együttműködésre.

Az ezután aláírt megállapodásokban több újítás is megtalálható. Egyrészt szerepel bennük a Békejobb neve (bár ez alól is vannak kivételek, mint például a 2000. március 14-én aláírt Heves megyei megállapodás)³⁸. Célul tűzik ki, hogy a 2002-es választások után is fennmaradjon Magyarországon a polgári kormányzás, ennek érdekében pedig sürgetik, hogy az együttműködésben részt vevő pártok minél előbb hozzanak létre valamilyen szoros szervezeti keretet, ami viszont nem érinti a párt-szervezetek integritását.

Külön kell szólni az együttműködések sorában a három párt választmányi elnökei által 2000. február 25-én aláírt pátyodi egyezségről. Ebben kinyilvánítják, hogy elérkezettnek látják az időt, hogy az együttműködés minőségileg új szakaszába lépjenek. Indoklásként megemlítik, hogy 1999 nyarán Somlóhegyen nyilvánították ki szándékukat az együttműködésről, ennek nyomán azóta több mint 30 településen írtak alá megállapodást, a pártok elnökei és elnökségei rendszeresen találkoztak. A három választmányi elnök kinyilvánítja szándékát a megkezdett együttműködési folyamat gyorsítására és erősítésére a koalíció erősítése céljából.

Kinyilvánítják, hogy szükség van a jobbközép kormányzásra a 2002-es választások után is, ennek érdekében szorgalmazzák az összefogást. Sürgetik, hogy a Békejobb pártjai minél előbb szövetséget (uniót) hozzanak létre, amiben a velük egyetértő civil szervezetek is közreműködhetnek. Ennek alátámasztására elhatározzák, hogy ezután rendszeresen találkoznak, és javasolják saját választmányaiknak, hogy hozzanak létre közös állandó bizottságot a politikai és szervezeti együttműködés kidolgozására.³⁹

Amint az látható, a helyi és megyei Békejobb-megállapodások egy sajátos megnyilvánulásai az együttműködésnek. A helyben megkötött és az országos pártközpontoktól nagyrészt függetlenül létrejött dokumentumok kifejezik azt a kívánságot, hogy a hasonló értékrendet, Antall József szellemi örökségét valló erők összefogjanak, és közösen törekedjenek a kitűzött célok elérésére. Ugyanakkor figyelembe veszik a pártok országos politikával kapcsolatos érdekeit is, amit alulról jövő kezdeményezésként támogatnak.

A BÉKEJOBBA A KÖZVÉLEMÉNYBEN

A Békejobb ismertségéről és a kezdeményezés lakossági fogadtatásáról három felmérés is készült. A Medián 2000 júliusi felmérése szerint a megkérdezettek csupán 23 százaléka hallott a Békejobbról, s közülük kevesebb, mint minden második mondta azt, hogy tudtával a mozgalomnak van valamilyen határozott politikai célja. A legtöbben – tízből négyen – a kulturált politikai párbeszéd megteremtését, a pártok közötti civakodás megszüntetését említették a mozgalom elsődleges céljaként. A Békejobb-kezdeményezés alacsony ismertségét az is mutatja, hogy az MDF-szavazók közül is csak minden második hallott a kezdeményezésről. Jelentős része azoknak, akik hallottak már a mozgalomról, meglehetősen hiányos ismeretekkel rendelkeznek az abban részt vevő politikai erőkről: 62 százalékuk jelölte meg az MDF-et, egyharmaduk pedig az MDNP-t.

A Medián azt is megkérdezte, hogy miként vélekednek a szavazópolgárok az MDF politikájáról, stratégiájáról. A legtöbben azzal a kijelentéssel értettek egyet, hogy a párt Dávid Ibolya népszerűségének köszönheti, hogy nem tűnt még el a magyar politikából (egyetért: 60%, nem ért egyet: 40%). Sokan vélték úgy, hogy az MDF csak azért mutatkozik békülékenynek, mert bukott politikusai a túlélésért küzdve így akarják megtéveszteni a választókat (egyetért: 46 %, nem ért egyet: 54%). Ugyanakkor – cáfolandó a koalíciós partnerek irányából érkező vádak – a válaszadók többsége nem értett egyet azzal a kijelentéssel, hogy az MDF megbízhatatlan szövetséges, megosztja a jobboldalt és ezzel a baloldal malmára hajtja a vizet (egyetért: 22%, nem ért egyet: 78%).⁴⁰

Az MDNP megbízásából a Medián 2000 decemberében egy 1200 fős mintán ismét felmérést végzett a Békejobb ismertségéről, fogadtatásáról. Elemezték azt is, hogy milyen választói csoport támogatására számíthatna egy, a Békejobb keretében létrejövő új jobbközép pártszövetség.

A felmérésből kiderül, hogy a Békejobb ismertsége alig változott július és december között (július: 23%, december: 24%), de a kezdeményezésről tudók körében két százalékról kilencre

nőtt azoknak a száma, akik pontosan meg tudták nevezni az abban részt vevő pártokat – tehát mindhárom pártot megnevezték, és nem említettek olyan pártot, amelyik nem vesz részt a mozgalomban. Ezzel párhuzamosan egynegyedre csökkent azoknak az aránya, akik egyetlen pártot sem tudtak megnevezni a résztvevők közül.

Júliusban még csak a mozgalomról tudók kétharmada említette az abban részt vevő pártok között az MDF-et, és egyharmada az MDNP-t, a VP-t pedig mindössze 3%. Az év végén azonban már az emberek háromnegyede említette a Fórumot, majdnem minden második a Néppártot, tizedük pedig a Vállalkozók Pártja részvételéről is tudott.

A Medián elemzése szerint a tájékozottság szoros összefüggésben van az iskolai végzettséggel. Mindkét esetben a diplomások fele és a középfokú végzettségűek egyharmada mondta azt, hogy hallott a mozgalomról. A biztos szavazók körében mindkét hónapban valamivel kevesebb, mint minden harmadik válaszadó hallott a Békejobbról.

Az elemzés második szakaszában azt vizsgálták, hogy milyen a fogadtatása azoknak a politikai céloknak, amelyeket a Békejobb 2000 tűzött ki maga elé, illetve hogy a közvélekedés szerint mennyire sikerült elérnie ezeket a célokat. A Medián három Békejobb-célről faggatta a megkérdezetteket:

- békésebb politikai légkör megteremtése az országban;
- a hazai közélet megtisztítása a belpolitikai botrányoktól;
- új jobbközép erő létrehozása az MDF, az MDNP és a VP összefogásával.

A felmérés szerint az első két cél 88%-os, illetve 90%-os arányban visszhangra talált a közvéleményben, míg az új jobbközép erő létrehozásának kisebb a támogatottsága (48%). A válaszadók szerint a Békejobbnak nagyon kevésbé sikerült megvalósítania ezeket, ráadásul éppen ellentétes sorrendben a kívánalmakkal. Az új jobbközép erő létrehozásában látják az emberek a leginkább eredményesnek a Békejobbot.

A felmérésből kiderül, hogy a választók 36%-a a kétpártiság híve, míg 50% szerint szükség van a kisebb pártokra is, mert nélkülük a politika nem képes képviselni a társadalomban meglévő sokféle érdeket.

A kérdezőbiztosok a pártokra való szavazás valószínűségét firtató kérdéshez a pártok nevei után felsoroltak még három elemet: kis pártokból álló pártszövetség, MDF-MDNP-Vállalkozók Pártja, illetve egy Dávid Ibolya által vezetett erő. Az első elem egy 100 fokú skálán összességében 27%-os, a második 21%-os, míg a harmadik 29%-os valószínűséget ért el. Mindebből látható, hogy egy Dávid Ibolya által vezetett formáció népszerűbb lenne, mint az MDF önmagában.

A felmérésben szerepelt egy olyan kérdés is, hogy a válaszadók melyik jobboldali jelöltet támogatnák legszívesebben választóköriükben. Két esetet vázoltak fel: az első esetben a Fidesz, az FKgP és a Békejobb jelöltje mérközne meg egymással, a második esetben egy Fidesz–FKgP és egy Békejobb-jelölt. Bizonyára a Kisgazdapárt elleni ellenszenv nyilvánul meg abban, hogy a Fidesz több szavazatot remélhetne önállóan, mint a kisgazdákkal együtt. A két párt közös indulása esetén a választók negyede, együttes indulása esetén kb. harmada támogatná a békejobbos jelöltet. (Lásd 1. a. táblázat.) A Fidesz és a kisgazdák közös indulása esetén még a Fidesz-szavazók közel hatoda is a békejobbos jelöltet támogatná. (Lásd 1. b. táblázat.)

1. a. táblázat

Ön melyik jobboldali jelöltet támogatná a legszívesebben a választóköriében?

(A válaszok megoszlása pártpreferencia szerint.)

	Fidesz	FKgP	MDF	MIÉP	MSZP	SZDSZ	Nem tudja
Fidesz	88	5	5	28	3	1	26
FKgP	1	81	0	3	1	1	1
Békejobb	4	0	65	22	39	47	23
Egyik sem	4	5	20	44	53	51	29
Nem tudja	3	9	10	3	4	0	21
Összesen	100	100	100	100	100	100	100

Forrás: Median

1. b. táblázat

Ön melyik jobboldali jelöltet támogatná a legszívesebben a választóköriében?

(A válaszok megoszlása pártpreferencia szerint.)

	Fidesz	FKGP	MDF	MIÉP	MSZP	SZDSZ	Nem tudja
Fidesz–FKgP	66	85	0	31	2	2	15
Békejobb	13	0	65	22	39	45	28
Egyik sem	15	10	25	44	55	51	32
Nem tudja	6	5	10	3	4	2	25
Összesen	100	100	100	100	100	100	100

Forrás: Median

A Békejobb-együttműködés kapcsán gyakran felmerült az a vélemény, hogy a kezdeményezés a jobboldal egységét fenyegeti, így tulajdonképpen a baloldal érdekeit képviseli. A felmérés-kor kiderült, hogy a közvélemény nem osztja ezeket az aggodalmakat. Amikor pedig azt kérdezték az emberektől, hogy szerintük az MDF-nek hogyan kellene indulnia a 2002-es választásokon, a megkérdezettek másfélszer annyian szavaztak a Békejobb keretében való indulásra, mint a Fidesszel közös megmérettetésre. (Lásd 2. táblázat.)

2. táblázat

Ön szerint az MDF-nek hogyan kellene indulnia a következő választásokon?
(Vélemények megoszlása pártpreferencia szerint.)

	Fidesz	FKgP	MDF	MIÉP	MSZP	SZDSZ	Nem tudja
A Fidesszel közösen	42	48	15	36	14	10	19
A Békejobb keretében	26	28	70	29	53	58	26
Nem tudja	32	24	15	35	33	32	55
Összesen	100	100	100	100	100	100	100

Forrás: Medián

A Medián felmérésének eredményei az alábbi néhány pontba foglalhatók össze:

A Békejobb 2000 híre a választók viszonylag szűk köréhez jutott el, és ebben változás fél év alatt sem történt. Érdekes változás azonban, hogy a 2000 végén a kezdeményezést jóval kevésbé kötötték személyekhez, mint pártokhoz. 2000 decemberében szinte csak Dávid Ibolya személye jelentette meg a Békejobbot.

A magyar közvélemény nagyon fontosnak tartja a Békejobb céljait, de azokat nagyon kevésbé tartja megvalósultnak.

A választók nem támogatják a magyar politikai élet kétpártosodását. Egy kisebb pártokból álló szövetség csak akkor érhetne el sikereket, ha egy országosan ismert személyiség – például Dávid Ibolya – vezeti. Az emberek többsége nem támogatja a Békejobbal kapcsolatos jobboldali „összeesküvés-elméleteket”, és azt támogatja, hogy a Fórum ne a Fidesszel közösen, hanem a Békejobb keretében induljon a választásokon. Ez kimagasló mértékben igaz az MDF szavazóira.⁴¹

A harmadik felmérést a Szonda Ipsos végezte 2000 augusztusában. Az ezerfős országos reprezentatív mintán végzett felmérés eredményei a következők:

Arra a kérdésre, hogy „Ön szerint jelenleg Magyarországon van olyan párt, amelyik a baloldal és a jobboldal között, a centrumban helyezkedik el?“, a válaszok megoszlása a következő volt: igen 22%, nem 50%, nem tudja 28%. Azok körében, akik az erre a kérdésre igennel válaszoltak a közvélemény-kutatók arra is kíváncsiak voltak, hogy melyik pártra, pártokra gondol? A válaszadók 22%-a az MDF-et említette, 19%-a a Fideszt, 17%-a az SZDSZ-t. A többi párt közül egy sem érte el a 10%-os említési szintet.

Amikor a megkérdezettektől arról érdeklődtek, hogy ha a centrumban létrejönne egy olyan tömörülés, amely több pártból állna, akkor egy ilyen szövetség 18% szerint nagyon népszerű lenne, 35% szerint közepesen népszerű, 15% kicsit népszerűnek találná (19% nem tudott választ adni). A válaszadók 49%-a rokonszenvezne egy ilyen politikai tömörüléssel, nem rokonszenvezne 33%, nem tudta 18%.

Arra a kérdésre, hogy „Ön szerint az MDF egy mostani választáson milyen formában kapná a legtöbb szavazatot“: 18% szerint ha egyedül, 22% úgy vélte, ha MDF-MDNP-Vállalkozók Pártja néven, 21% pedig a többi párttal együtt, de Békejobb néven indulna.⁴²

Mint az a felmérésből látható, a magyar választópolgár szerint a pártok közül leginkább az MDF tekinthető centрупártnak. Ha a centrumban létrejönne egy új tömörülés, akkor az a választók rokonszenvére biztosan számíthatna. Ha pedig az akkori MDF indulna a választásokon, akkor több szavazatot kapna, ha más jobbközép pártokkal közösen vállalná a megméretést, mintha egyedül váгна neki a választásoknak.

Mindhárom felmérés azt mutatta, hogy a magyar közvéleményben van igény a centрупárti politizálásra, amit leginkább egy MDF-vezette pártszövetség, a Békejobb valósíthatna meg.

AZ MDNP AKTIVITÁSA

2000 őszétől, amikor a Magyar Demokrata Fórum tárgyalásokba kezdett a Fidesszel a választási együttműködésről, a Békejobb helyzetében változás állt be. A Fórum felhagyott a békejobb megnyilvánulásokkal, a kezdeményezés motorja egyre inkább az a Néppárt lett, amely egy MDF-Fidesz megegyezés esetén vitathatatlanul elvesztette volna a Parlamentbe való bejutás lehetőségét.

A Néppárt, a Vállalkozók Pártja és a Kisgazda Szövetség országos elnöksége már 2000 októberében pártszövetség létrehozását sürgette.⁴³ November közepén Pusztai Erzsébet Egerben kijelentette: az év végéig egy lehetséges pártszövetség kialakításáról minden megyében tárgyalásokat folytatnak a Vállalko-

zók Pártja, az MDF és a Kisgazda Szövetség helyi embereivel. Céljuk az, hogy létrejöjjön egy formális pártszövetség.⁴⁴

Kónya Imre, az MDNP alelnöke több újságcikkében is síkra szállt a Békejobb érdekében. Egy júniusi írásában szorgalmazta az együttműködés szervezetszerűvé tételét.⁴⁵ Egy másik cikkében hosszasan részletezi az MDF helyzetét és azzal kapcsolatban a Békejobb jövőjét. Sorra veszi a Fórum előtt álló lehetőségeket a választási együttműködéssel kapcsolatban. Szerinte, ha a Fidesz közös listán indulnak, akkor az a Fórum beolvadását eredményezheti, míg az önálló indulás nem biztos, hogy biztosítja a szavazatok öt százalékát a párt számára. Egyetlen járható út marad tehát az MDF számára: a Békejobb keretében történő indulás, ami biztos parlamenti részvételt jelenthet a 2002-es választásokon.

Ezen belül is három lehetőség kínálkozik. Egyrészt a kapcsolt lista, de ez inkább csak elméleti lehetőség, hiszen ez esetben pártonként 5, összesen tehát 15%-ot kellene elérniük. A másik lehetőség, hogy a Békejobb pártja közül csak az MDF indul a választásokon, jelöltjeinek egy részét a partnerpártok adnák. Ez azonban sok sérelmet eredményezne: maga után vonhatná a kisebb beolvadását, az MDF-esek pedig sérelmeznék az „idegenek” támogatását. Egy új párt létrehozása a három pártból újra csak sérelmeket okozna. Megoldásként az unió kínálkozik, amely hosszú távon is működne, de nem jelentené a három párt összeolvadását. Szerinte ez nemcsak az 5%-ot érné el, de az összefogás miatt még többet is. Egy ilyen unió garantálná az MDF függetlenségét a Fideszsel szemben, ugyanakkor lehetővé tenné a Néppárt visszatérését is, méghozzá a sérelmek feléledése nélkül. Egy ilyen formáció pedig a kereszténydemokraták számára is vonzó lenne.⁴⁶

Nyíregyházán egy időközi önkormányzati választáson a Békejobb pártjai közösen állítottak jelöltet. Fazekas János az MDF–MDNP–Vállalkozók Pártja–MKDSZ és egy helyi civil szervezet jelöltjeként 14%-ot szerzett, amivel 3. lett az MSZP és a Fidesz jelöltje mögött.⁴⁷

A Néppárt aktivitását egy nem várt esemény is fokozta. Buza Attila fideszes képviselő halála miatt megüresedett a dabasi mandátum, ezért oda kiírták az időközi választást. Pusztai Erzsébet, a Néppárt elnöke november közepén bejelentette: indulni kíván a Néppárt, az MDF és a VP, tehát a Békejobb jelöltjeként a mandátum megszerzéséért. Mindezt a volt állami titkár azzal indokolta, hogy személyesen kötődik a választóközre, illetve országosan ismert politikusként esélye lehet a győzelemre a baloldallal szemben.⁴⁸

Bejelentése a Fórum vezetésében is zavart okozott. Gémesi György, a párt elnökségi tagja azonnal kezdeményezte az MDF elnökségének összehívását, mert szerinte Pusztai a párt vezető testületeinek jóváhagyása nélkül akart közös jelöltként indulni.

Szerinte Dávid Ibolya és Kövér László folyamatosan egyeztet a két párt 2002-es választási együttműködéséről. Gémesi szerint mindez csak félreértés, de ha nem, akkor mindent megtesz annak érdekében, hogy a Fidesz és az MDF együttműködését és közös indulását semmi se zavarja. Horváth Balázs szerint minden alapot nélkülöz az a pletyka, hogy a párt Pusztai Erzsébetet támogatóná Dabason. Szerinte a Fórum beállása Pusztai mögé a jobbközép egység megbontását jelenthetné, majd hozzátette: „...biztos vagyok abban, hogy az MDF teljes mellszélcésséggel támogatja majd a fideszes jelöltet Dabason”.⁴⁹ Érdekes véleményyt fogalmazott meg Kelemen András. Szerinte Pusztai Erzsébet indulása nyílt kérdéssé tette, hogy indul-e a Békejobb a koalíció ellen, mely lehetőség szerinte azonnal két csoportra hasítaná az MDF-et, mint mind a két csoportosulás tagját.⁵⁰

Kölcsönös vádaskodások, a székesfehérvári és a fehérgyarmati helyzet felemlegetése után a Fidesz által megnevezett képviselőjelölt végül Szűcs Lajos lett, Buza Attila korábbi titkára, a Pest megyei közgyűlés tagja. Az MDF helyi szervezetei is melléje álltak, amit a párt megyei szervezete, majd az országos választmány is jóváhagyott.⁵¹

A választás első fordulója végül érvénytelen lett. Pusztai Erzsébet 5,72%-ot kapott, amivel a Fidesz, az MSZP és a MIEP jelöltje mögött a 4. helyen végzett. A második fordulóban Pusztai visszalépett a koalíciós jelölt javára, aki így magabiztosan, 54%-kal megnyerte a dabasi időközi választást.⁵²

2001. február 27-én tartotta Gödöllőn XVI. országos gyűlését a Magyar Demokrata Fórum. A tanácskozás fő feladata a 2002-es választásokra való felkészülés irányelveinek meghatározása, a kormányzati munka értékelése és a tisztújítás volt. Noha itt a Békejobbról nem beszélt egyetlen felszólaló sem, de a rendezvény mégis említést érdemel. A gyűlés kinyilvánította, hogy a párt hosszú távú szövetségesének a Fideszt tekinti, és hitet tettek a mérsékelt jobboldali együttműködés mellett. A gyűlésen egyébként részt vett Ékes József, a Vállalkozók Pártja elnöke és Dávid Ibolyával érkező Pusztai Erzsébet MDNP-elnök is. (A gyűlés előtt egy-két héttel MDF-es körökben szó volt a KDNP-nck a Békejobb-ba való bevonásának lehetőségéről, ennek megfelelően Mizsei Zsuzsanna, a KDNP választmányának elnöke is jelen volt az országos gyűlésen.)

A párt elnökségébe beválasztották a Békejobb-kezdemenyezés támogatójaként ismert Csapody Miklóst, Viniczai Tibort és Boross Pétert, valamint a másik oldalról Gémesi Györgyöt és Lezsák Sándort. Elnökké elsöprő többséggel Dávid Ibolyát választották meg.

A gyűlésen történeteket kommentálva a Néppárt elnöke elmondta: szerinte „Dávid Ibolya beszámolója azt mutatta, hogy van lehetőség az együttműködésre a Békejobb pártjai között, és ezt minden bizonnyal meg is fogják találni. Pusztai Erzsébet

úgy vélte: az MDF-ben az a többségi vélemény fogalmazódott meg, hogy nincs szükség az idő előtti választási megállapodásra, fontosabb az értékek bemutatása".⁵³ Mások szerint viszont a gyűlésen hűségükről biztosították a koalíció vezető erejét és „csendesen leengedték a Békejobbot”.⁵⁴

A néppárti kezdeményezés 2001 elején is folytatódott tovább. Február elején az MDNP országos választmánya úgy határozott, hogy felgyorsítja a pártszövetség létrehozásáról folytatott tárgyalásokat a Vállalkozók Pártjával.⁵⁵ A Békejobb Demokrata Unió néven bejegyzett szervezet végül 2001. május 26-án alakult meg az MDNP és a VP részvételével, melynek élére két társelnököt választottak Pusztai Erzsébet és Ékes József személyében. Az unió célja, hogy a Fidesz mellett egy másik jobbközép párt is megjelenjen a jövő évi választásokon. A szervezet célja, hogy elsőként pártok szervezzenek egységet az antalli demokrácia-felfogás és politika továbbvitelére, illetve a kereszténydemokrata értékek megjelenítésére.⁵⁶

A Békejobb Demokrata Unió a Fidesz–MDF megállapodás megkötésével nehéz helyzetbe került. Vezetői az utolsó percig bíztak abban, hogy a Magyar Demokrata Fórum végül nem a Fideszsel, hanem a Békejobb élére állva indul az országgyűlési választásokon. Az MDNP-VP együttműködése kibővíthető a jobboldali együttműködésből szintén kimaradt KDNP-vel, illetve egyes kigazda csoportokkal. Annak azonban még így is kicsi a valószínűsége, hogy elérik az 5%-os parlamenti küszöböt. (A Vállalkozók Pártja helyzete speciális, hiszen elnöke, Ékes József bizonyosan újra indulhat a képviselői mandátumért, ugyanakkor pártja kimaradt a Fidesz–MDF együttműködésből.)

A BÉKEJOBB JELENTŐSÉGE

A 2000. év egyik meghatározó aktuálpolitikai eseménye volt a Békejobb. Noha megnevezése is problematikus, mégis egy olyan kezdeményezéssé nőtte ki magát, amellyel minden politikai erőnek foglalkoznia kellett. Ahogy Csizmadia Ervin politológus fogalmazott: „Az MDF olyan témát talált magának a konszenzus, a párbeszéd gondolatának fölvetésével, amelyet mindenki magáénak érezhet anélkül, hogy megvizsgálná annak tartalmát.”⁵⁷ A politikai kultúra minőségének javítása mellett a benne részt vevő pártok körvonalazták egy potenciális politikai együttműködés kereteit. Ennek során a Magyar Demokrata Fórum kibékült a Magyar Demokrata Néppárttal, ami megmutatkozott a Fórum és Dávid Ibolya népszerűségének emelkedésében is. Tevékenységüket elsősorban a kormánykoalíció megsejtetésére, az elvesző jobboldali szavazatok hálóként való megtartására szánták, mégis legnagyobb heveséssel a kormánykoali-

ció két nagyobb pártja támadta, míg az ellenzéki pártok üdvözltek a kezdeményezést.

Az együttműködés meghirdetése óta kétirányú folyamatnak lehettünk tanúi: egyrészt a Békejobb ellen irányuló kemény kritika csökkent, másrészt (az MDF részéről) a Békejobb-együttműködés szorosabbá tételére irányuló lendület is alábbhagyott. 2000 végén, de főleg 2001 elején már alig hallhattunk a Békejobbról, sem a pártok, sem a sajtó nem foglalkozott vele, gyakorlatilag temették a kezdeményezést. Kivétel ez alól a Néppárt (és a Vállalkozók Pártja), amely megpróbálja életben tartani a mozgalmat a Békejobb Demokrata Unió létrehozása által. Több találgatás is napvilágot látott arról, hogy milyen esetben lehetne nemcsak fenntartani, de a hazai politikai élet kulcsfontosságú szereplőjévé tenni a Békejobbot.⁵⁸ A Fidesz–MDF megállapodás megkötése az eljelentéktelenedéssel fenyegeti a kezdeményezést.

Mindenesetre tény, hogy az MDF és a mögötte álló Békejobb imponáló eredményt ért el az időközi választásokon. Az is tény: az MDF népszerűségének csökkenése megállt, sőt növekedésnek indult; többször is elérte a parlamenti küszöböt. Ebben mindenképpen nagy szerepe van a Békejobbnak. Mindez igazolja a kezdeményezés kiötlőinek álláspontját: a társadalom örül egy új politikai stílusnak, és van – akár szavazatokban is megnyilvánuló – fogadókészség a kis jobboldali pártok összefogására, azaz a széthúzás helyett az egységtörekvésre.

JEGYZETEK

- ¹ Debreczeni József: Az MDF esélye. Népszabadság, 2000. március 22. 16. o. Herényi Károly szerint számos társadalmi szervezet, pl. a Civil Szervezetek Parlamentje, városvédő szervezetek, nyugdíjas klubok is érdeklődtek. Herényi Károly személyes közlése
- ² Dávid Ibolya párbeszédre, együttműködésre kész stílust javasol. Népszabadság, 2000. március 8. 3. o.
- ³ Kéri J. Tibor: Új hang a jobbközépről. Népszabadság, 2000. február 3. 3. o.
- ⁴ Jobboldali Békejobb. Magyar Hírlap, 2000. március 3. 3. o.
- ⁵ Kühne Gábor: Fúzió helyett unióra szavaznak. Heves Megyei Hírlap, 2000. február 5. 3. o.
- ⁶ Kovács Attila: A történelem bünteti a későn jövőket. Békés Megyei Hírlap, 2000. április 1. 2. o.
- ⁷ Herényi Károly személyes közlése
- ⁸ Feszültséget kelt a Békejobb? Népszabadság, 2000. február 4. 4. o.
- ⁹ Torgyán: A Békejobb „csak lufi”. Népszabadság, 2000. február 26. 4. o.
- ¹⁰ Csuhaj Ildikó: A KDNP ott lesz a választásokon 2002-ben. Népszabadság, 2000. március 13. 4. o.
- ¹¹ Feszültséget kelt a Békejobb? Népszabadság, 2000. február 4. 4. o.
- ¹² Semjén Zsolt kampányolása jogszabályt sérthet. Népszava, 2000. február 19. 1. o.
- ¹³ Nyusztay Máté–Spirk József: Egy hideg polgárháború hűvös viszonyai. Népszava, 2000. május 15. 2. o.

- ¹⁴ Pártélet. Kereszténydemokrata Hír-Lap, 2000. február 18. 4. o.
- ¹⁵ Kovács a Békejobbról. Magyar Nemzet, 2000. augusztus 4. 3. o.
- ¹⁶ Lovagi torta. www.inszp.hu
- ¹⁷ MSZP-hírek. www.mszip.hu
- ¹⁸ Dési János: Az erő velük van. Népszava, 2000. május 22. 7. o.
- ¹⁹ Scurka István: Magyar szemmel. Magyar Fórum, 2000. május 25. 2. o.
- ²⁰ Tamás Ervin: Békejobb. Népszabadság, 2000. február 3. 3. o.
- ²¹ Villányi Károly: Kisimuló koalíciós ráncok? Magyar Nemzet, 2000. június 7. 4. o.
- ²² Villányi Károly: Gémesi lemondásának okairól. 2000. május 2. 3. o.
- ²³ Szakadhat a Vállalkozók Pártja. Magyar Hírlap, 2000. február 16.
- ²⁴ Herényi Károly szervezi a pártot. Magyar Nemzet, 2000. május 13. 3. o.
- ²⁵ Ezzel Dávid Ibolya Kövér László pártelnöki szűzbeszédére reagált, aki megválasztásakor így beszélt: „Csak nekünk fontos ez a nemzet, ez az ország.” Kéri J. Tibor: Jobbközép unió a voksokért. Népszabadság, 2000. február 26. 4. o.
- ²⁶ Kéri J. Tibor: Jobbközép unió a voksokért. Népszabadság, 2000. február 26. 4. o.
- ²⁷ MDF-hírek. Napi Magyarország, 2000. február 7. 5. o.
- ²⁸ MDF: a stílus maga a párt. Világgazdaság, 2000. február 7. 4. o.
- ²⁹ A Fidesz szerint a Békejobb gyengíti a polgári egységet. Népszabadság, 2000. április 10. 3. o.
- ³⁰ Kovács Attila: A történelem bünteti a későn jövőket. Békés Megyei Hírlap, 2000. április 1. 2. o.
- ³¹ www.valasztas.hu
- ³² Hajdú Sándor: Önálló arculatú MDF. Népszabadság, 2000. május 21. 4. o.
- ³³ Herényi Károly személyes közlése
- ³⁴ Megállapodás a Magyar Demokrata Fórum XVIII. ker. szervezete és a Magyar Demokrata Néppárt XVIII. ker. szervezete között. Budapest, 1999. szeptember 6.
- ³⁵ Együttműködési megállapodás. Szolnok, 1999. november 29.
- ³⁶ Együttműködési megállapodás a Magyar Demokrata Fórum és a Magyar Demokrata Néppárt pápai szervezetei között. Pápa, 1999. december 11.
- ³⁷ A Magyar Demokrata Fórum és a Magyar Demokrata Néppárt debreceni szervezetei közötti együttműködési megállapodás, Debrecen, 2000. január 21.
- ³⁸ Együttműködési megállapodás, Eger, 2000. március 19.
- ³⁹ Pátyodi egyezség, Pátyod, 2000. február 25.
- ⁴⁰ Batthyány-jelentés. Politikai helyzetértékelés. Kiadja: Batthyány Alapítvány. 2000. szeptember.
- ⁴¹ A Békejobb 2000 a közvéleményben. Országos kérdőíves felmérés. Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet
- ⁴² Az adatokat idézi: Debreczeni József: A centrum esélye. Népszabadság, 2000. november 8. 16. o.
- ⁴³ Moldoványi Tibor: Balsai. A jó szövetség dönti el a választásokat. Magyar Nemzet, 2000. október 6. 3. o.
- ⁴⁴ Néppárti tervek. Magyar Nemzet, 2000. november 20. 3. o.
- ⁴⁵ Kónya Imre: Mozgalom vagy unió? Magyar Nemzet, 2000. június 22. 12. o., ill. Néppárt Nézőpont, 2000. június 18. 1. o.
- ⁴⁶ Kónya Imre: Az antalli értékrend uniója. Népszabadság, 2000. december 11. 12. o.
- ⁴⁷ A kampánycensúrtás ellenére érvényes a nyíregyházi időközi választás. www.origo.hu 2001. március 4.
- ⁴⁸ Pusztai Erzsébet indul Dabason. Népszabadság, 2000. november 13. 4. o.
- ⁴⁹ Egy kormánypárti jelölt Dabason? Magyar Nemzet, 2000. november 18. 3. o., lásd még: Önállóság vagy koalíciós hűség. Népszava, 2000. november 13. 3. o.
- ⁵⁰ Kelemen András: Vihar után, döntés előtt – az MDF a koalícióban. Magyar Nemzet, 2001. január 5. 7. o.

- ⁸¹ Moldoványi Tibor: Az MDF elutasítja a baloldalt. Magyar Nemzet, 2000. december 11. 3. o.
- ⁸² www.valasztas.hu
- ⁸³ A fiatal demokraták és az MDNP is számít az MDF-re. Magyar Hírlap, 2001. január 29. 4. o. Lásd még: Az MDF önállóan készül 2002-re. Népszabadság, 2001. január 29. 4. o.
- ⁸⁴ Nagy N. Péter: Szakítópróba. Népszabadság, 2001. január 29. 3. o.
- ⁸⁵ Pártszövetségről tárgyalnak. Vas Népe, 2001. február 5. 2. o.
- ⁸⁶ www.frisshirek.hu
- ⁸⁷ Csizmadia Ervin: Megtévedt báránka? Népszabadság, 2000. június 8. 3. o.
- ⁸⁸ Két ilyen találgatás, esélylatolgatás: Debreczeni József: A centrum esélye. Népszabadság, 2000. november 8. 16. o. és Mile Lajos: A nyelv megér. Magyar Hírlap, 2000. november 2. 7. o.

